

LINCOLN

De grondlegger van het moderne Amerika

FRANS VERHAGEN

Lincoln

Eerder verschenen van Frans Verhagen bij Uitgeverij Omniboek
Founding Fathers (2016)

Frans Verhagen

Lincoln

De grondlegger van
het moderne Amerika

Uitgeverij Omniboek

Tweede druk, 2017

Uitgeverij Omniboek
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht
www.omniboek.nl

© Frans Verhagen, 2012
Voorwoord © Frans Verhagen, 2017

Deze uitgave verscheen eerder bij Veen Media.

Omslagontwerp Julie Bergen, Riverside Studio
ISBN 9789401910378
ISBN e-book 9789401910781
NUR 681

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Inhoud

Voorwoord	7
Proloog: 1 januari 1863	11
1. Leven aan de frontier	23
2. Van New Salem naar Springfield	53
3. De weg naar het presidentschap	101
4. Amerika valt uiteen	197
5. De mobilisering van noordelijke kracht	249
6. Het laatste jaar	309
Epiloog: Een geniaal politicus	341
Tijdlijn Abraham Lincoln	351
Literatuur, een inleiding	359
Bijlagen	367
Personenregister	379

Voorwoord

Het is een geliefd Amerikaans gezelschapsspel om presidenten te rangschikken naar hun getoonde kwaliteiten. Terwijl er voor de onderste plekken veel concurrentie is, komt er altijd één man als beste president uit de bus: Abraham Lincoln. Deze biografie laat zien waarom Lincoln die kwalificatie verdient. Zijn levensverhaal vertelt hoe deze man grootmoedigheid, mededogen en diepe menselijkheid combineerde met bijzondere vaardigheden als briljant politicus. Meer dan het toen besepte, had Amerika geluk met een president die in alle opzichten de juiste man was op de juiste plek toen het land uiteen dreigde te vallen.

Als Lincoln had gefaald dan zou hij, de zestiende president, ook meteen de laatste zijn geweest die de Verenigde Staten leidde. Dan was het land uiteengevallen in twee of meer landen die het oppervlak van het huidige land zouden delen, al dan niet in vrede. Als held van de Amerikaanse geschiedenis heeft zich in de loop van de tijd een mythe gevormd rond zijn persoon, gedeeltelijk doordat hij in het zicht van de haven werd vermoord. Dat gebeurde op Goede Vrijdag 1865, een paar dagen nadat het Zuiden de wapens had neergelegd en de Burgeroorlog was afgelopen.

Lincolns zichtbaar ouder worden, de loden last van vijf jaar presidentschap die uit de foto's blijkt, de overwinning en meteen daarna de moord maakten van de president een martelaar. In de opgewonden retoriek van de boze en treurende noorderlingen, werd Lincoln een soort Jezusfiguur, iemand die had geleden en was gestorven voor de zonden van de natie.

In de loop van de tijd is dat gelukkig weer gerelativeerd. Lincoln is een veel interessanter persoon dan de hele en halve heiligverklaringen doen vermoeden. Hij kwam niet zomaar uit de lucht vallen als redder van de natie, als man van onomstreden kwaliteiten. Zo eendimensionaal was Lincolns leven niet. Als we zijn leven bestuderen zien we veeleer een ploeterend maar uiteindelijk geniaal politicus, die de kaarten die hem werden toebedeeld briljant speelde en volmondig erkende dat hij zelf ook een speelbal van de ontwikkelingen was. Zoals hij zelf zei: 'Ik kan niet claimen dat ik de gebeurtenissen onder controle had, maar moet ruiterlijk erkennen dat de gebeurtenissen mij stuurden.' Zo voelde het ongetwijfeld, maar Lincoln was te bescheiden. Als geschiedenis ooit door één persoon werd gemaakt, dan was in Amerika tijdens deze cruciale jaren in zijn bestaan. Maar Lincolns invloed als politicus van vlees en bloed reikt verder en werkt door in het heden. Het klinkt verrassend dat een politicus uit het midden van de negentiende eeuw ons lessen te bieden heeft, maar dat is precies waarin Lincoln onthutsend modern is.

Een van de mythes die rondom Lincoln die ambitieuze presidentskandidaten graag naar voren brengen is dat hij zou hebben laten zien dat leiderschap niet

kan worden aangeleerd, maar vanzelf te voorschijn komt in de persoon met het juiste karakter. Sterker, juist iemand die op de proef is gesteld door het leven, die succes en verlies gekend heeft, zal het beste presteren onder grote druk. Deze mythe, dat een politicus geen beroeps moet zijn maar een natuurtalent dat rechtstreeks tot het volk spreekt, is nog altijd populair en aansprekend. Het verklaart iets van de aantrekkingskracht van Sarah Palin en Donald Trump.

Lincoln zou er hartelijk om hebben gelachen. Zelden zat er een geslepenere of sluwere politicus in het Witte Huis. Hij zou de patroonheilige van de politici moeten zijn, want het was juist de combinatie van zijn politieke vaardigheden met zijn karakter die van Lincoln een historisch persoon maakte. Zelden zagen we een politicus die grootmoediger, ruimhartiger en geduldiger was dan Abraham Lincoln, zonder dat hij ooit het grotere doel uit het oog verloor. Die combinatie was de sleutel tot de overwinning van de eenheidskrachten in de Verenigde Staten. Zijn pragmatisme en tegelijk zijn doelgerichtheid maakten hem succesvol.

De aan de rand van de toen bekende wereld geboren boerenzoon zonder schoolopleiding werkte zich op tot advocaat, afgevaardigde en uiteindelijk president, terwijl Amerika zich uitbreidde van kust tot kust en ternauwernood de oorlog overleefde. Lincoln was het product van die vroege Amerikaanse geschiedenis en zorgde er tegelijkertijd voor dat het land in 1865 een wedergeboorte door kon maken, nu als eenheidsnatie die de idealen van vrijheid en democratie beter vertegenwoordigde dan voor de oorlog.

Lincoln is een sprekend voorbeeld van 'de geschiedenis van grote mannen'. Zonder Abraham Lincoln zou de Verenigde Staten zoals we die nu kennen, als eenheidsstaat die de twintigste eeuw domineerde, er niet zijn geweest. De geschiedenis zou anders gelopen zijn als Lincolns superieure politieke vaardigheden, gecombineerd met zijn karakter van grootmoedigheid en flexibiliteit, niet op het cruciale moment aanwezig waren geweest om de verscheurende broederoorlog tot een goed einde te brengen.

Deze biografie van Lincoln is meer dan het verhaal van deze unieke persoonlijkheid. *Lincoln* plaatst deze president in de context van de geschiedenis van Amerika, een land dat in de eerste helft van de negentiende eeuw in een stroomversnelling raakte. De Burgeroorlog en Lincoln rondden het proces af van de volwassenwording van het Amerika zoals dat door de Founding Fathers in 1776 was gesticht.

Abraham Lincoln was de eerste moderne president. Hij gebruikte de media, toespraken en fotografie. Hij breidde de macht van de president uit. Hij was een meester in het spelen met de superego's die zich in Washington altijd op de voorgrond dringen. Hij ging door diepe dalen om ten slotte pas na veel tegenslagen, ontmoedigingen en nieuwe uitdagingen zijn inspanningen beloofd te zien. Geen wonder

dat Lincoln een inspiratiebron was voor president Barack Obama. Sterker nog, het levensverhaal van Lincoln zou verplichte kost moeten zijn voor iedere politicus.

In ons toch al zeer beperkte repertoire van Nederlandstalige boeken over de Amerikaanse geschiedenis in de negentiende eeuw mag een biografie van Lincoln waarin zijn betekenis, historische positie en belang als scharnier in de Amerikaanse en daarmee westerse geschiedenis worden gekoppeld aan zijn levensloop, niet ontbreken. Lincoln werd geboren en groeide op in Kentucky, veel verder naar het westen reikte Amerika toen nog niet. Zijn volwassen leven leidde hij in Illinois, destijds de groeistaat in het Westen. Toen hij stierf, reikte Amerika over het hele continent en, dankzij hem, als één geheel en met het zelfbeeld van één verenigde natie. Hoewel Nederland redelijk goed is bediend in de twintigste-eeuwse Amerikaanse geschiedenis, vooral in de eigenzinnige vorm van het werk van Maarten van Rossem, komt de negentiende eeuw er bekaaid vanaf. Dat is jammer en een gemis. Jammer, omdat het een fantastisch verhaal is, en een gemis, omdat de twintigste eeuw niet begrepen kan worden zonder deze ontwikkelingsgeschiedenis.

De tweede reden waarom ik denk dat ik iets toe te voegen heb aan de gigantische kast met boeken over Lincoln is mijn ambitie om de zestiende president niet alleen neer te zetten als een fascinerende persoonlijkheid maar ook als de eerste moderne politicus. Een misschien intuïtief machiavellist die steeds het doel voor ogen hield: het grotere goed van de natie. Geen pilaarheilige, maar iemand met een uitzonderlijk gevoel voor wat Amerika moest kenmerken, ook en juist als het land zelf niet helemaal aan het ideaalbeeld voldeed. Iemand met een uitgesproken karakter, zeker voor een succesvol politicus. Verder beschikte Lincoln over een sluwheid en behendigheid als politicus waarvan we nog steeds kunnen leren. Zoals hij zei, ervaren en wijs in menselijke eigenschappen: 'Je kunt alle mensen een tijdje bedriegen, en sommige mensen eindelijk, maar je kunt niet alle mensen permanent voor de gek houden.'

Lincoln was modern in het hanteren van in zijn tijd effectieve media, zoals de opkomende fotografie, de kranten en gedrukte toespraken waardoor zijn vaardigheid als orator breder benut kon worden. De zeven debatten met Stephen Douglas, drie uur op het scherp van de snede, gelden nog steeds als een voorbeeld van een democratie die zijn kiezers serieus neemt en niet met 140 karakters dagelijkse opwindning voedt. Kort door de bocht? Misschien. Maar wel belangrijk in een tijd van wantrouwen tegen de gevestigde politiek: Abraham Lincoln is een voorbeeld van en voor dat meest verguisde beroep, dat van beroeps politicus.

Amsterdam, april 2017

PROLOOG

1 januari 1863

Slaap kon je het niet noemen. Misschien was hij even weggedoed, maar voor Abraham Lincoln begon 1863 even rusteloos en vermoeid als 1862 was geëindigd. Hij was altijd al een slechte slaper en de Burgeroorlog had het er niet beter op gemaakt. Integendeel, als Lincoln al sliep dan werd hij gekweld door inktzwarte dromen, nachtmerries soms.

Deze nacht had iets anders hem uit de slaap gehouden. Lincoln kon de Emancipatieverklaring, het document dat hij vandaag zou ondertekenen, niet goed uit zijn hoofd zetten. Hij had niet de illusie dat één handtekening een einde kon maken aan de dagelijkse nachtmerrie van gebroken botten, bloed en broederstrijd. Hij kon alleen maar hopen dat hij dat einde dichterbij kon brengen. Het was tijd om de oorlog naar een hoger plan te tillen, een strijd om meer dan het behoud van de Unie. Vanaf vandaag ging het om een fundamentele verandering. Nog kon Amerika zich heroprichten als een nieuwe natie, een feniks die zijn hoge pretenties zou waarmaken, die de prijs van deze oorlog aanvaardbaar maakte.

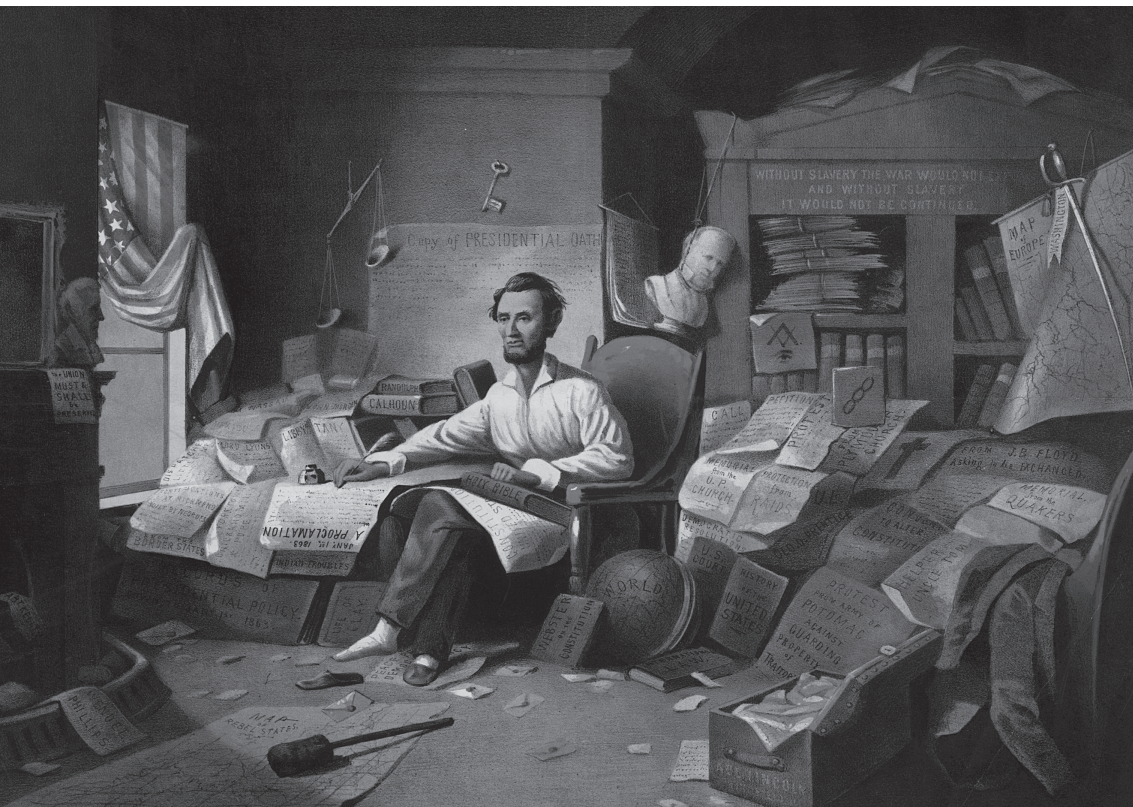
Bijna negentig jaar tevoren had Amerika zijn onafhankelijkheid bevochten, in een sfeer van hoop en ambitie. Nu was het tijd om de losse einden die toen waren blijven liggen en die tot deze oorlog hadden geleid, aan elkaar te knopen. Het was tijd om van de Verenigde Staten één natie te maken, een voorbeeld voor de wereld, een toonbeeld van vrijheid en burgerschap. Het zat al in Lincolns hoofd, maar hij zou het pas later dat jaar in Gettysburg uitspreken, na alweer een veldslag met tienduizenden doden: uit al deze ellende kon 'een nieuwe geboorte van vrijheid' voortkomen om te bewijzen dat 'bestuur van de mensen, door de mensen, voor de mensen, niet van de aardbodem zal verdwijnen.'

Een gelovig man was Lincoln niet, althans niet op de traditionele manier. Maar hij was pragmatisch en als hij dacht dat het hielp, dan zou hij zelfs bidden voor een einde van de oorlog. Bidden tot een god die beide kanten aan hun zijde waanden. Bidden voor een verenigd Amerika. Hij was tot bijna alles bereid. Alle slaven vrijlaten, als dat zou helpen. Sommige slaven als dat

Deze print van David Blythe laat Lincoln zien in zijn rommelig werkvertrek, schrijvend aan de emancipatieverklaring. Vol verwijzingen naar zijn bronnen van inspiratie, zoals het borstbeeld van de mislukte president Buchanan met een touw om zijn nek en de boeken van John Calhoun.

nodig was. Geen enkele slaaf als dat eenheid bracht. Hij kon alleen maar hopen dat dít plan zou werken, het vrijmaken van de slaven in de opstandige staten. Hij zou er zelfs voor bidden.

Dat speelde allemaal door zijn hoofd toen Lincoln nog voor zonsopgang door het Witte Huis scharrelde, de woorden wegend van misschien wel de belangrijkste beslissing in zijn presidentschap. Het eerste licht kroop aarzelend over de Amerikaanse hoofdstad, zette de halfafgebouwde obelisk van George Washington als een gebroken silhouet tegen de grijze hemel. Lincoln staalde zich voor een zware dag. Hij wist dat hem een langdurige nieuwjaarsreceptie wachtte, een verplicht nummer. Hij zag er niet naar uit, maar maakte zich er ook geen zorgen over. Dat was het terrein van Mary. Van nature neigend tot hysterie, was Mary Lincoln op dit soort dagen meestal niet te genieten, hoewel hij altijd op haar kon rekenen als gastvrouw. Maar sinds de dood van Willie, een paar maanden geleden, was Mary ook op dat terrein een onzekere factor geworden. Zelf voelde Lincoln nog dagelijks het drama van Willies ziekte, de onmacht toen ze hem zagen wegslijpen, maar zijn persoonlijk leed viel in het niet bij de verschrikkingen van de oorlog.

Diep in gedachten, zonder zich ertoe te zetten, bereikte Lincoln zijn werk-kamer in het oostelijk deel van het Witte Huis. Zijn kantoor als advocaat in Springfield was kaler geweest en een stuk kleiner, maar net zo rommelig. Van de lange eikenhouten tafel vol opgerolde landkaarten, kranten, brieven en militaire orders pakte Lincoln het document dat hem zo bezighield. Hij ging er nog eens goed doorheen en las de tekst hardop, zoals hij zo vaak deed.

De Emancipatieverklaring was zijn belangrijkste besluit. De Burgeroorlog, ‘Mr Lincoln’s war’ volgens sommigen, ging zijn derde jaar in, zonder uitzicht op een spoedig einde. Misschien was het niet zijn oorlog, maar hij was wel een oorlogspresident geweest, vanaf de eerste dag dat hij voet zette in het Witte Huis. Feitelijk was de oorlog al begonnen met Lincolns verkiezing, op 6 november 1860. Lincoln had nog niets gezegd, nog niets gedaan, was nog niet eens geïnaugureerd als president, toen South Carolina zich in december 1860 had afgescheiden. Andere staten volgden later in december en in januari. Op 12 april 1861, ruim een maand na zijn inauguratie, toen Lincoln tegen beter weten in nog hoopte de eenheid te kunnen redden, waren de eerste schoten gevallen. Het einde van een verenigd Amerika leek nabij.

Vandaag, halverwege die oorlog en halverwege zijn eerste termijn als president, zou Lincoln met één pennenstreek de zwarte slaven in het rebellerende Zuiden de vrijheid geven. Vier maanden geleden had hij deze stap aangekondigd, de opstandige staten ruimschoots de tijd gevend zich te bedenken, het Noorden motiverend om door te vechten. Lincoln had benadrukt dat het hier ging om een oorlogsmaatregel, bedoeld om de strijd van het afgescheiden Zuiden nog moeilijker en nog kostbaarder te maken. Hij was niet van mening veranderd over de vraag of hij het grondwettelijk recht had om iets aan de slavernij te doen. Dat recht had hij niet. Maar als president van een land in oorlog kon hij dit besluit nemen als het hielp om de rebellie te beëindigen. Lang had Lincoln gearzeld. Hij wilde de oorlog niet over slavernij laten gaan maar over de Unie, maar hij wist nu dat hij beide moest koppelen.

Lincoln vouwde zijn lange lichaam achter zijn bureau, wijzigde een paar details in de tekst en liet de Verklaring door een loopjongen naar het *State Department* brengen. In de negentiende eeuw was dat niet slechts het ministerie van Buitenlandse Zaken, maar letterlijk het ministerie van Staatszaken, verantwoordelijk voor veel meer dan alleen het buitenland, bij-

voorbeeld ook de totstandkoming van de wetten en regels. Minister William Seward was dan ook een van de machtigste leden van Lincolns regering. Als uitgesproken anti-slavernijpoliticus had Seward in 1860 de strijd om de Republikeinse nominatie verloren van de meer gematigde Lincoln. De president had zijn tegenstander in de regering opgenomen en na aanvankelijke pogingen om als een soort premier de nieuwe president te overvleugelen, had Seward zich neergelegd bij de superioriteit van de politicus Lincoln. Ze waren politieke vrienden geworden.

In die tijd was het niet gebruikelijk om op nieuwjaarsdag of Kerstmis en andere feestdagen vrijaf te nemen en op het departement redigeerde men de tekst die Lincoln had gestuurd in de vorm die nodig was voor een *Executive Order*, een besluit dat de president ambtshalve kan nemen. In de tussentijd ontving Lincoln generaal Ambrose Burnside, de bevelhebber van het noordelijke leger. De voortgang van de oorlog, of beter gezegd het gebrek aan voortgang, en de mate waarin het land de lasten daarvan nog kon en wilde dragen, bezorgden Lincoln dagelijks hartzeer en hoofdpijn.

De afgelopen maanden waren teleurstellend geweest. In september had een overwinning bij Antietam een einde gemaakt aan de lange reeks tegenslagen voor het Noorden. Eindelijk leek de zon door te breken. Het gaf de president de gelegenheid om deze Verklaring aan te kondigen zonder dat het een wanhoopsdaad leek, maar daarna was het optimisme weer weggesijpeld. Nog maar twee weken geleden had Burnside een pijnlijke nederlaag geleden bij Fredericksburg, waar hij bijna 13.000 man verloor in een onverstandige en hopeloze aanval op ingegraven zuiderlingen. Vandaag kwam Burnside een nieuw plan verdedigen. Lincoln had er zijn twijfels over, maar zei dat niet. Hij hield Burnside voor dat verscheidene divisiecommandanten nu al bezwaar hadden aangetekend, dezelfde officieren die in Fredericksburg hun commandant vergeefs hadden gesmeekt om de aanval te stoppen. Burnside leek verrast en bood aan om op te stappen. Hij wilde niet blijven als zijn officieren het vertrouwen in hem hadden verloren. Lincoln praatte hem daaruit. Nu nog niet. Vandaag kon de president een militaire crisis niet gebruiken, al zou hij Burnside drie weken later wel degelijk vervangen, nog steeds zoekend naar een generaal die voor hem de oorlog kon winnen.

Vlak voor elf uur kwam minister Seward binnen met de officiële Verklaring. Altijd de nauwkeurige jurist, ging Lincoln er nog eens doorheen. Net voordat hij zijn handtekening wilde zetten, zag de president een technisch

Whereas On the Twenty-second day of September, in the year of our Lord one thousand eight hundred and sixty-two, a Proclamation was issued by the President of the United States, containing among other things the following, to-wit:

That on the first day of January, in the year of our Lord one thousand eight hundred and sixty-three, all persons held as slaves within any State, or designated part of a State, the people whereof shall then be in rebellion against the United States, shall be then, thenceforward and forever free, and the executive government of the United States, including the military and naval authority thereof, will recognize and maintain the freedom of such persons, and will do no act or acts to repress such persons, or any of them, in any efforts they may make for their actual freedom.

That the executive will, on the first day of January aforesaid, by proclamation, designate the States and parts of States, if any, in which the people thereof respectively shall then be in rebellion against the United States, and the fact that any State, or the people thereof, shall on that day be in good faith represented in the Congress of the United States by members chosen thereto at elections wherein a majority of the qualified voters of such State shall have participated, shall, in the absence of strong countervailing testimony, be deemed conclusive evidence that such State and the people thereof are not then in rebellion against the United States.

Now, therefore, I, ABRAHAM LINCOLN, President of the United States, by virtue of the power in me vested as Commander-in-Chief of the Army and Navy of the United States in time of actual armed rebellion against the authority and government of the United States, and as fit and necessary war measure for suppressing said rebellion, do, on this first day of January, in the year of our Lord one thousand eight hundred and sixty-three, and in accordance with my purpose so to do, publicly proclaim for the full period of one hundred days from the day the first above mentioned order, and designate as the States and parts of States wherein the people thereof respectively are this day in rebellion against the United States, the following, to-wit: ARKANSAS, TEXAS, LOUISIANA (except the parishes of St. Bernard, Plaquemines, Jefferson, St. John, St. Charles, St. James, Ascension, Assumption, Terre Bonne, Lafourche, St. Mary, St. Martin, and Orleans, including the city of New Orleans), MISSISSIPPI, ALABAMA, FLORIDA, GEORGIA, SOUTH CAROLINA, NORTH CAROLINA and VIRGINIA (except the forty-eight counties designated as West Virginia, and also the counties of Berkeley, Accomac, Northampton, Elizabeth City, York, Princess Ann and Norfolk, including the cities of Norfolk and Portsmouth, and which excepted parts are, for the present, left precisely as if this Proclamation were not issued).

And by virtue of the power and for the purpose aforesaid, I do order and declare that all persons held as slaves within said designated States and parts of States are and henceforward shall be free; and that the executive government of the United States, including the military and naval authorities thereof, will recognize and maintain the freedom of said persons.

And I hereby enjoin upon the people so declared to be free, to abstain from all violence, unless in necessary self-defence, and I recommend to them that, in all cases, when allowed, they labor faithfully for reasonable wages.

And I further declare and make known that such persons of suitable condition, will be received into the armed service of the United States to garrison forts, positions, stations and other places, and to man vessels of all sorts in said service.

And upon this act, sincerely believed to be an act of justice, warranted by the Constitution, upon military necessity, I invoke the considerate judgment of mankind, and the gracious favor of Almighty God.

In testimony whereof, I have hereunto set my hand, and caused the seal of the United States to be affixed.

Done at the City of Washington, this first day of January, in the year of our Lord one thousand eight hundred and sixty-three, and of the Independence of the United States the eighty-Seventh.

By the President: ABRAHAM LINCOLN.

WILLIAM H. SEWARD, Secretary of State.

NOTE.—The rest of the slaves were afterwards freed by Legislation and Constitutional Amendments.

Deze print uit 1888 toont de officiële tekst van de Emancipatieverklaring met twee Amerikaanse vlaggen en een adelaar boven Lincolns schouders en allegorische beelden van rechtvaardigheid en vrijheid.

probleem in de manier waarop de Verklaring was opgesteld. Opnieuw ging een loopjongen richting State Department. Dat betekende uitstel tot de middag, want om elf uur begon Lincolns nieuwjaarsreceptie. De historische handtekening moest wachten, die paar uur extra maakten nu ook niet meer uit.

Het eerste deel van de receptie was bestemd voor officieel Washington: diplomaten, rechters, hoge officieren, politici. Om twaalf uur vertrokken de ministers naar hun departementen voor hun eigen ontvangsten en zwaaiden de deuren van het Witte Huis open voor iedereen die de president een goed nieuwjaar wilde wensen. De mensen die al uren hadden staan wachten, stroomden binnen, duwend en wurmend. De journalist Noah Brooks haalde opgelucht adem toen hij eindelijk de *Blue Room* bereikte waar de menigte zich in een enkele rij voegde. Hij was bijna bij de president, zag hem al staan. Brooks had Lincoln voor het eerst ontmoet in 1856, tijdens de presidentscampagne van John Frémont. Ze waren bevriend geraakt en nadat Brooks eind 1862 in Washington correspondent was geworden voor kranten in Californië, hadden ze hun band vernieuwd. Al eerder had Brooks opgemerkt hoe Lincoln was veranderd. ‘Zijn haar is grijs, hij loopt aarzelend, zijn gelaat is grauw en er hangt een verzonken, dode blik in zijn grote, diepliggende ogen,’ schreef de journalist. Tegelijkertijd zag hij de Lincoln die hij kende in diens contact met gewone mensen. De president begroette zijn gasten met een glimlach en een vriendelijk woord, beide oprecht. Lincoln was er kien op om van zijn *People’s Levee* een succes te maken, hij wilde niet geïsoleerd raken, wilde contact houden met de mensen die hij vertegenwoordigde. Belangrijker nog: hij genoot ervan. Dat gold deze keer niet voor Mary Lincoln. Zij hield het niet lang uit in de ontvangstrij, ook al waren dit soort officiële gelegenheden meestal balsem voor haar ego. Sinds Willies dood in februari hielp niets meer. Mary liep op haar tandvlees.

Om twee uur kon Lincoln eindelijk de receptie afsluiten. Hij liep naar zijn kantoor waar minister Seward hem de gecorrigeerde Verklaring overhandigde. Lincoln rolde het document voor zich uit, pakte een pen, doopte hem in de inktpot en aarzelde. Zijn hand trilde. Het waren niet de zenuwen vanwege het historische moment, maar drie uur handen schudden waren zelfs voor zijn gespierde armen en sterke handen te veel van het goede. Hij legde de pen neer. Lincoln wilde niet dat iemand ooit kon denken dat een beverige handtekening aangaf dat hij had gearzeld. Hij

wachtte nog een moment, pakte de pen en zette langzaam en zorgvuldig zijn naam onder de Verklaring. Minister Seward voegde er zijn naam aan toe en nam het document mee naar zijn ministerie. Daar kwam er het grootzegel van de Verenigde Staten op te staan, waarna kopieën werden rondgestuurd aan de pers.

De Verklaring was zorgvuldig geformuleerd, een juridisch document dat de gratie ontbeerde van Lincolns grote toespraken. De historicus Richard Hofstadter, geen bewonderaar van Lincoln, zou later schrijven dat het de grandeur had 'van een vrachtbrief'. Lincoln zou er zijn schouders over hebben opgehaald. Hij maalde niet om de kwaliteit van de tekst. Soms maakte je een statement, soms maakte je geschiedenis. De woorden in de Emancipatieverklaring moesten gewoon hun werk doen. Ze hoefden niet te begeisteren. Dat moest het resultaat doen.

Vorige zomer had Lincoln zijn regering voor het eerst verteld wat hij van plan was. Zijn ministers wisten dat Lincoln zijn besluit al had genomen en dat ze, zoals zo vaak, alleen maar op de hoogte werden gesteld. De president van wie ze hadden gedacht dat hij zwak was en zonder focus, bleek steeds opmerkelijk vastbesloten en eigenzinnig. Wat Lincoln wilde, dat gebeurde. Ze probeerden hem niet op andere gedachten te brengen, maar wel nam Lincoln het advies over om de aankondiging uit te stellen tot na een grote overwinning. De Emancipatieverklaring moest niet kunnen worden uitgelegd als een wanhoopsdaad.

De politicus in Lincoln wist dat de timing belangrijk was. Als hij te vroeg slavernij tot inzet maakte, zou hij zijn eigen burgers van zich vervreemden. Wachtte hij te lang, dan liep Lincoln het risico dat Europese landen het Zuiden zouden erkennen. Dit was het moment. De oorlog duurde al veel te lang, een omslag in het sentiment was hoognodig. Door de slaven in opstandig gebied te bevrijden maakte hij slavernij onderdeel van de strijd. Het voortbestaan van de Unie en het einde van de slavernij waren nu onlosmakelijk verbonden. Zowel de timing als de constructie waren typisch Lincoln: een politicus op de top van zijn kunnen.

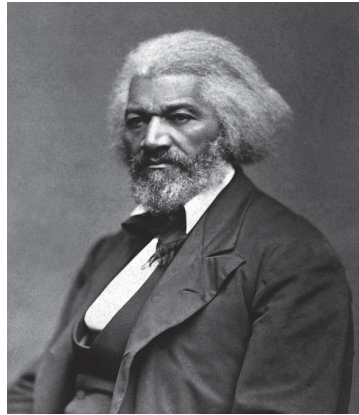
Elders in het land, in het Noorden tenminste, wachtte men ongeduldig op bericht uit Washington. Er bestond enig wantrouwen: zou de president niet op het laatste moment nog afzien van deze revolutionaire daad? Lincoln was toch nooit een echte abolitionist geweest? In *Tremont Temple* in Boston, een kerk van zwarte Baptisten, hielden zo'n drieduizend mensen

al de hele dag een wake. Onder hen de zwarte leider Frederick Douglass, de eerste zwarte die ooit in het Witte Huis was ontvangen. Douglass waardeerde de president, maar kon enkel het hoofd schudden bij Lincolns ideeën om zwarten naar Afrika te sturen. Alsof dat een oplossing was. Douglass rekende zich tot de sceptici.

In de *Music Hall*, een paar blokken verderop, had zich een groep blanke prominenten verzameld, onder wie de schrijvers Henry Wadsworth Longfellow, Ralph Waldo Emerson, Harriet Beecher Stowe en Oliver Wendell Holmes. Toen er 's avonds nog steeds geen bericht was, viel een sombere stemming over de aanwezigen in beide bijeenkomsten. Geruchten namen de wildste vormen aan. Eindelijk, rond tien uur, kwam een man aanrennen: 'Het komt eraan. Het staat op de telegraaf!' De menigte barstte los in gejubel en geschreeuw, tranen vloeiden. Het feest ging de hele nacht door.

In Washington verzamelde zich die avond een grote groep burgers bij het Witte Huis om de president te eren. Lincoln kwam naar het raam en boog in stilte. Woorden waren overbodig. De mensen in Washington, in Boston en elders in het Noorden maar misschien nog wel veel sterker in het opstandige Zuiden, wisten dat hier geschiedenis was gemaakt. Tot dan toe had de federale overheid de bestaande slavernij altijd beschermd en nu brak Lincoln daarmee.

Nu betaalde het Zuiden de prijs voor zijn rebellie. Onder de vlag van de oorlog nam Lincoln de eerste stap die zou leiden tot een grondwettelijk amendement om slavernij te beëindigen. De slavocratie, zoals de abolitionisten het Zuiden graag noemden, zou nooit meer de Amerikaanse politiek in de houdgreep kunnen nemen. Lincoln zelf had geen bevestiging nodig van de historische waarde van deze dag. In zijn jaarlijkse boodschap had hij in december het Congres al voorgehouden: 'Medeburgers, we kunnen niet aan de geschiedenis ontsnappen.'

Frederick Douglass werd door Lincoln op het Witte Huis ontvangen maar bleef sceptisch.

De ondertekening van de Emancipatieverklaring is niet zozeer een keerpunt als wel een scharnier in het presidentschap van Abraham Lincoln. Er komt een groot aantal lijnen in Lincolns leven samen en tegelijk vertrekt er een groot aantal lijnen. Het was een scharnier in Lincolns eigen emancipatie, als je het zo mag noemen. Tot dan toe had hij misschien nog niet

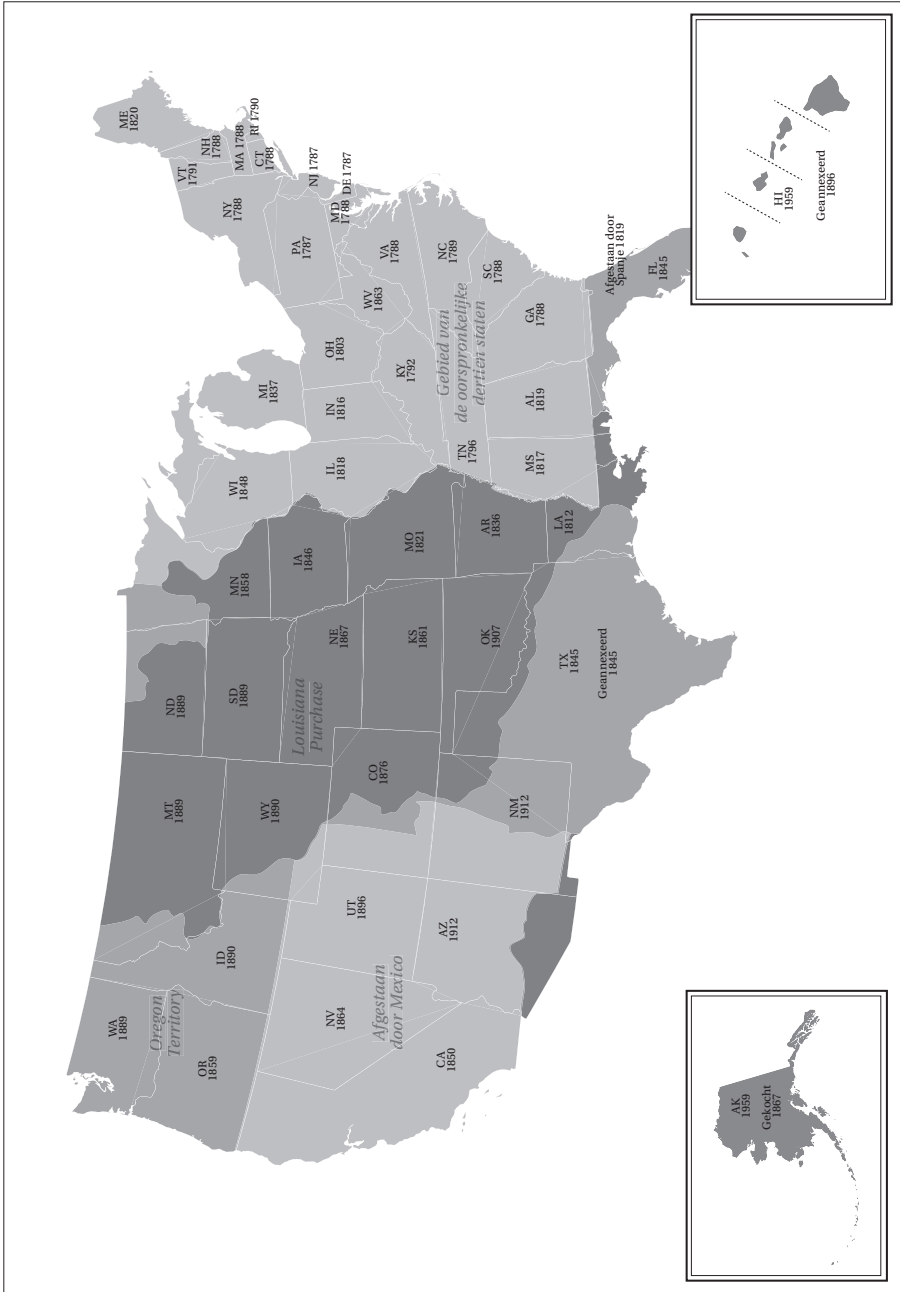
Overal in het land werd in spanning gewacht op de officiële afkondiging van de emancipatie, nergens meer dan in de zwarte gemeenschap. De bijeenkomsten werden 'watch meetings' genoemd.

goed gezien hoe het verder moest met Amerika, hoe je van de slavernij afkwam, maar nu stond hem dat helder voor de geest. Al moest de oorlog nog wel gewonnen worden, al moest hij nog wel de ontmoedigde burgers meeslepen tot het bittere einde.

De Burgeroorlog met zijn ruim 600.000 doden, de broederstrijd tussen Noord en Zuid, is de belangrijkste gebeurtenis in de geschiedenis van de Verenigde Staten. Alles had anders uit kunnen pakken als de Burgeroorlog niet was gevochten of als hij anders was afgelopen. Dat het liep zoals het liep is vooral te danken of te wijten aan Abraham Lincoln. De zestiende president wordt vereenzelvigd met die oorlog, met alle aspecten ervan: goed, slecht en onbestemd. De volkse prairie-advocaat, geboren aan de rand van het toenmalige Amerika, prominent in Illinois, onbekend daarbuiten en zonder veel ervaring in bestuur of management, bleek cruciaal om Amerika van zichzelf te redden.

Als Abraham Lincoln vrijwel unaniem de belangrijkste Amerikaanse president wordt geacht, hoogstens geëvenaard door George Washington, dan is dat omdat hij meer dan wie dan ook verantwoordelijk is voor de Verenigde Staten zoals we die kennen: een eenheidsstaat van kust tot kust op basis van de waarden in de Onafhankelijkheidsverklaring. Het had heel goed anders kunnen lopen. Het Noord-Amerikaanse continent had ook kunnen bestaan uit meerdere landen, met alle potentieel voor de conflicten die Europa eeuwenlang teisterden. President Lincoln voor kwam dat.

De Verenigde Staten in de negentiende eeuw

‘Frans Verhagen legt overtuigend uit waarom Lincoln de belangrijkste president van de VS was.’

– **Maarten van Rossem**

Abraham Lincoln wordt algemeen erkend als de beste president die Amerika ooit heeft gehad. Aan hem worden alle opvolgers afgemeten. Lincolns leven en gewelddadige dood hebben een omvangrijke mythologie voortgebracht. Daaronder schuilt het fascinerende levensverhaal van een geniaal politicus die de kaarten die hem werden toebedeeld briljant speelde. Zelden zat er een sluwere politicus in het Witte Huis of was een president grootmoediger, ruimhartiger en geduldiger. Lincoln was in alle opzichten een wijs man, onmisbaar op een cruciaal moment in de Amerikaanse geschiedenis.

Dr. **Frans Verhagen** (1954) was in Amerika correspondent voor *Knack*, *Intermediair*, de VARA en *de Volkskrant*. Hij schrijft opinie-stukken voor Nederlandse en Belgische dagbladen en *De Groene Amsterdammer* en geeft regelmatig commentaar op radio en televisie over Amerikaanse geschiedenis en Amerikaanse politiek. Hij publiceerde dertien boeken.

‘Een echte pageturner over Amerika’s meest inspirerende president. Frans Verhagen heeft de politicus en de mens Lincoln treffend neergezet.’ – **Max Westerman**

Uitgeverij Omniboek

www.omniboek.nl

NUR 681

ISBN 9789401910378

9 789401 910378